
Gospodarji monopolnih medijev

Janez Jerovšek

Nekdanje socialistične države, ki so v obdobju tranzicije, imajo mnogo skupnega, ker so pač obremenjene s socialističnimi strukturami in s matricami vedênja, ki v vrednostnem sistemu ohranjajo totalitarne vzorce. Posamezne tranzicijske države pa imajo svoje specifičnosti, ki so značilne samo za določeno državo, ne pa tudi za druge. Za Slovenijo je značilno, da nima pluralnih dnevniških medijev. Opaziti je sicer nizko stopnjo pluralnosti, ki pa je omejena samo na revialni tisk z majhno naklado. Vse druge tranzicijske države so uveljavile medijski pluralizem v dnevniških oziroma množičnih medijih, tudi Hrvaška in celo Srbija. Slovenija tega ni zmogla in vsi tovrstni poskusi so propadli. Vsi dnevni mediji so kontinuitetni, to pomeni, da so to isti mediji, kot smo jih imeli v času totalitarnega socializma, da zastopajo politične interese istih političnih subjektov, to je prenovljenih komunistov, ki so si dali ime socialni demokrati ali liberalci. Tudi personalno so mediji v povprečju v rokah istih ljudi kot v času socializma. Vsi dnevni mediji so na strani oblastniških struktur in njenih elit, intenzivno pa obvladujejo opozicijo, ki jo v skrajni obliki razglašajo za sovražno.

Tri vladajoče stranke nekdanjih komunistov – to so socialdemokrati, liberalci in stranka upokojencev – ne zastopajo več delavskega razreda kot v času socializma, temveč zastopajo interese dokaj premožnih slojev srednjega razreda in vseh tistih bogatih, ki so s problematično privatizacijo naenkrat prišli do velikega premoženja. Takšno zastopanje interesov izhaja iz dejstva, da komunisti, čeprav so zaradi svoje ideologije zastopali interese delavskega razreda in se razglasili za njegovo avantgardo, sami niso bili značilno delavska stranka, saj so prihajali večinoma iz srednjih in bolj izobraženih slojev.

Pri tem je pomembno to, da strukture oblasti danes ne storijo nič, da bi tudi Slovenija na področju medijev postala demokratična, primerljiva z evropskimi mediji, saj jim nepluralni mediji interesno ustrezajo. Z njimi laže vladajo. Oblastniške stranke so v parlamentu zavrnilo

predlog za oblikovanje posebnega sklada, ki bi omogočil pluralnost medijev, čeprav imajo številne evropske države takšen sklad.

Vzrok za takšno nepluralno in nedemokratsko stanje medijev je v tem, da je približno 80 odstotkov elite iz časa socializma preživelo propad socializma in ohranilo svoje položaje tudi v tranzicijskem obdobju. Tudi to je slovenska posebnost. Drugi vzrok je v tem, da so vsi dnevni mediji politično enobarvni ter monopolni in jim takšen položaj interesno in politično ustreza. Vsi pišejo enako, v istem času in na enak način. Tako so vsi nedavno začeli kampanjo proti vključitvi Slovenije v Nato. Napisali so več kot tristo enako usmerjenih člankov. S kampanjo so naenkrat prenehali, tako kot so to počeli dirigirani mediji v času socializma.

Novinarji iz teh medijev so enotno nastopili proti poskusu ustanovitve sklada za pluralnost tiska z utemeljitvijo, da sta bila izvedena že dva tovrstna poskusa, ki nista uspela. Zato ne kaže več poskušati. Ali pa utemeljujejo zavrnitev sklada za pluralne medije s svojo predstavo o sebi, češ da so že sami pluralni.

Tretji vzrok je v vrednostni usmeritvi velikega dela prebivalstva, ki je po anketah javnega mnenja več kot petdesetodstotno zadovoljno s takšnimi enosmernimi mediji. Takšna vrednostna usmerjenost je posledica polstoletne totalitarne indoktrinacije kot tudi dejstva, da Slovenija že šestdeset let ni imela pluralnih medijev in da potentakem večina prebivalcev nima izkustva, kakšni sploh so.

V raziskavi smo preučevali vpliv medijev na oblikovanje javnega mnenja. Ugotovili smo, da pri nepluralnih medijih težko nastaja pluralno javno mnenje. Obstajajo strukturalne in psihološke omejitve, ki smo jih analizirali. Dokazovali smo, da je vrsta izrazito političnih vprašanj v anketah javnega mnenja zaradi nepluralnih medijev medijsko narejena, da v anketah sprašujejo respondente o stvareh, ki jih poznajo samo iz enosmernih političnih komentarjev, ne pa iz nevtralnih informacij. Pokazali smo na vrsto poskusov medijskih umorov znanih javnih osebnosti. Analizirali smo arogantni slog pisanja v komentarjih, ki ni v skladu z načeli profesionalnega novinarstva, niti z etiko pisanja in dobrim okusom.

Zato so našo raziskavo v dominantnih in monopolnih dnevniških medijih srdito napadali, češ da je nepotrebna, da zapravljamo davkoplačevalski denar, da je to atentat na raziskovanje javnega mnenja in podobno. Nekatera novinarska peresa, ki pri svojem komentiranju ne upoštevajo profesionalnih standardov in etičnega kodeksa, so nas skušala celo poklicno razvrednotiti, čeprav ima večina članov raziskoval-

nega tima doktorske naslove in sta dva člana akademije znanosti in umetnosti, da so člani tima univerzitetni profesorji s tridesetletnimi izkušnjami na področju empiričnega raziskovanja, da ima večina članov bogate reference z številnimi knjigami in s pomembnimi položaji. Pomembno dejstvo je, da so bili nekateri člani v času socializma zaprti in so skupaj odsedeli približno petnajst let zapora, nekatere pa so profesionalno in delovno preganjali.

Treba je poudariti, da so nas napadala samo tista novinarska peresa, ki zasedajo dominantna mesta v komentatorskem delu medijev. Številni novinarji, ki so v dominantnih medijih še nevtrarno usmerjeni, so v manjšini, s številnimi težavami. Tudi kadrovanje novinarjev izhaja iz enosmerne politične usmeritve.